

55. Türk sinemasında din ve intihar: korku sineması ekseninde Dabbe (Hasan Karacadağ, 2006) filmi örneği

Cangül AKDAŞ¹

APA: Akdaş, C. (2023). Türk sinemasında din ve intihar: Korku sineması ekseninde Dabbe (Hasan Karacadağ, 2006) filmi örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (35), 929-949. DOI: 10.29000/rumelide.1346239.

Öz

İnsanlık geçmişten günümüze ölümlle yüzleştiği andan itibaren ölümsüzlüğün yollarını aramıştır. Yok olma düşüncesi ağır geldiğinden, öldükten sonra yeni bir yaşama devam edeceklerine dair birtakım teoriler üretmiş ve böylece ölüm korkusu dinleri var etmiştir. Ölümsüzlük gibi bireyin yaşamak yerine ölümü tercih etmesi de tüm insanlığın merak ettiği konulardan biridir. Bu çalışma, sinemada intihar eyleminin egemen İslam inancı perspektifinde nasıl yeniden inşa edildiğini konu edinmektedir. Çalışmanın amacı 2000 sonrası Türk sinemasında önemli bir janr olarak kabul edilen korku sinemasının şekillenmesinde egemen İslam inancının etkisini ortaya çıkarmaktır. Çalışmanın diğer bir amacı ise ilk İslami korku filmi olarak tanımlanan Dabbe filminde intihar eyleminin egemen din ideolojisi perspektifinde nasıl yeniden inşa edildiğini tespit etmektir. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle İslam dininde intihar olgusunun nasıl nitelendirildiğine yönelik görüşler üzerinde durulmuştur. 2000 sonrası Türk sinemasında din olgusunun inşasında etken olan nedenler açıklanmaya çalışılmıştır. Özellikle 2000 sonrası bir janr olarak ortaya çıkan korku filmlerinin yeniden inşasında İslam dinine yönelik düşünce ve motiflerin sıklıkla yer aldığına değinilmiştir. Son olarak örnekleme alınan film, yorumsamacı yöntem ile sosyolojik ve ideolojik yaklaşımla çerçevesinde çözümlenmiştir. Filmde intihar eyleminin egemen inanç ideolojisi perspektifinde yeniden inşası İslam inancı, İslami motifler ve Kur'an-ı Kerim gibi İslam dinine yönelik temel öğelerden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Dabbe filminde karakterlerin bedenlerinin cinler tarafından kontrol edilmesi nedeniyle bilinçli olarak intihar eylemini gerçekleştirmediği ve Tarık'tan sonraki karakterlerin intiharlarının edilgen olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Türk sineması, din, intihar

Religion and suicide in Turkish cinema: the example of Dabbe (Hasan Karacadağ, 2006) in the axis of horror cinema

Abstract

Mankind has sought immortality and theorized a new life after death, leading to the development of religions based on fear of death. Suicide is a curiosity for humanity, similar to immortality. This study focuses on how the act of suicide in cinema is reconstructed in the perspective of the dominant Islamic faith. The aim of the study is to reveal the influence of the dominant Islamic belief on the shaping of horror cinema, which is considered as an important genre in post-2000 Turkish cinema. Another aim of the study is to determine how the act of suicide is reconstructed within the perspective of the dominant religious ideology in the film Dabbe, which is defined as the first Islamic horror film. In this direction, the study firstly focuses on the views on how the phenomenon of suicide is

¹ Dr., (İstanbul, Türkiye), akdscangul@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5333-6059 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 20.07.2023-kabul tarihi: 20.08.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1346239]

characterised in Islam. In the post-2000 Turkish cinema, the reasons for the construction of the phenomenon of religion were tried to be explained. In particular, it was mentioned that ideas and motifs related to the Islamic religion are frequently included in the reconstruction of horror films that emerged as a genre after 2000. Finally, the sampled film was analysed within the framework of sociological and ideological approach with interpretivist method. The film reconstructs suicide using Islam's belief, motifs, and Holy Quran, focusing on the dominant belief ideology and its impact on the act. It has been concluded that except Tarık, *Dabbe* characters' suicides are passive due to jinn control, character unconsciously committed suicides.

Keywords: Turkish cinema, religion, suicide

Giriş

Bireylerin yaşadığı dünya ve dış gerçeklikle olan ilişkisi dolaylı yollarla meydana gelmektedir. Sinema hem kitle iletişim aracı hem de sanat dalı olması nedeniyle dış gerçekliğin anlamlandırılması hususunda bireylerin en büyük beslenme kaynaklarından biridir. Seyirciler film süresi boyunca sonlu hayatı temsil eden filmleri ve sonlu hayata sahip olan film karakterlerini izleyerek ölümsüz tanrılara dönüşmektedir. Bu yönüyle sinema, seyircilerin kendilerini ölümsüz hissetmelerine ve geçici de olsa ölümsüzlük yanılgısı içerisinde olmalarına imkân tanyabilmektedir (Oskay, 2014, s.68). Bununla birlikte sinemada ölüm olgusunun neredeyse her filmde konu edinildiğini de söylemek mümkündür. Bireylerin kendi ölümlülüğünü unuttuğu ve ölümsüzlük yanılgısı içerisine düştüğü sinemada, seyirci tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi başkalarının ölümü ile yüzleşmekte ve ölümlü olduğunu hatırlayıp kendi ölümünü de karakterle özdeşleşme yaşayarak tasavvur edebilmektedir. Bu doğrultuda sinemada ölüm ve ölümsüzlük olgularını bütüncül bir perspektifte tartışmanın mümkün olduğu görülmektedir.

İnsanlığın en temel korkusu bir gün hayatının sonlanacak olmasıdır. İnsanlık var olduğu zamandan itibaren ölüm korkusu ile karşı karşıya gelmekte ve ölümü yenmek, ölümsüz olabilmek için birtakım yollar aramaktadır. İnanç kurumlarının, bireylerin ölümsüzlük mücadelesinde günümüzde de geçerliliğini koruyan en eski kurumlardan biri olduğunu söylemek mümkündür. Geçmişten günümüze pek çok dinde öldükten sonra da bir yaşamın olduğuna inanılmakta ve bu nedenle ölen kişiler diğer dünyaya çeşitli ritüellerle uğurlanmaktadır. Sinema kültürel bir ürün olarak üretildiği toplumun gelenek, görenek ve inancını yansıttığı için yaşamı yeniden inşa ederken aynı zamanda yaşamın tamamlayıcısı olan ölümü de inşa etmektedir (Akdaş, 2022a, s.9). Bu doğrultuda sinemada, ölüm olgusunu yalnızca karakterlerin hayatının son bulması olarak nitelendirmekten ziyade ölümün toplumu temsil eden kültürel anlamlarının olduğunu da belirtmek mümkündür.

Korku sineması insanın en temel korkusu olan ölümü ve ölüm kaygısını yeniden inşa ettiği için dünya sinemasında popüler bir janr olarak kabul görmektedir. Korku sinemasında yaşamın kaybedilecek olmasına dair kaygı, bir canavara -korku nesnesine- dönüşerek somutlaşmaktadır. Filmlerde korku nesnesinin yok edilmesiyle seyirci kısa bir sürede olsa ölüm korkusundan uzaklaşmaktadır. Böylece seyirci hem ölümsüzlük yanılgısına kapılarak filmi izlemekte hem de filmde sonlu yaşama sahip olan, ölümle burun buruna gelen karakterlerle özdeşleşerek ölüm korkusu ile baş edebilmektedir (Abisel, 1995, s.133; Oskay, 2014, s.68,71). Korku janrı, Türk sinemasında 2000 sonrası ortaya çıkmakta ve yıllar içerisinde günümüze geldikçe daha da popülerleşmektedir. 2000 öncesi Türk sinemasında nicel olarak az sayıda korku filmi çekilmektedir. Korku filmlerinin çekildiği dönemde istenilen gişe başarısına ulaşamaması ve teknik olanakların kısıtlı olması nedeniyle bu dönemde korku sineması popüler bir janr olamamaktadır. 2000 sonrası Türkiye'sinde muhafazakâr-milliyetçi ideolojinin egemen olmasıyla

birlikte sıklıkla din olgusunu ele alan, İslami motifler içeren filmler üretilmekte ve bu durum da korku sinemasının popüler bir janr olmasının önünü açmaktadır. Böylece ölüm ve ölüm korkusunu ana öge olarak ele alan korku sinemasında, dini motiflerin kullanılması ve egemen din inancının filmler aracılığıyla yeniden inşası gerçekleşebilmektedir.

Minois, ölüm nedenlerinden biri olan intiharın geçmişte olduğu gibi günümüzde de akıl almaz bir eylem olarak nitelendirildiğini savunmaktadır. Ona göre bireyin, insanlığın ortak korkusu olan ölümü arzu etmesi yaradılışına uygun değildir çünkü insanlık daima yaşama iç güdüsüyle hayatını devam ettirmekte ve geleceğini de bu şekilde inşa etmektedir (Minois, 2008, s.9). Bu doğrultuda sinemada karakterin ölmeyi arzuladığı ve yaşamına kendi elleriyle son verdiği bir dünya tasavvurunu izleyen bireylerin, insanlığın en temel korkusu olan ölüm korkusunu daha derinden hissedebileceğini söylemek mümkündür. 2000 sonrası Türk korku sinemasında intihar eden karakterlerin olduğu filmlere “Okul” (Durul Taylan, Yağmur Taylan, 2003), “Gen” (Togan Gökbakar, 2006) ve “Ümmü Sibyan: Zifir” (Efe Hızır, 2014) filmleri örnek olarak verilebilir. Korku janrının ilk örneklerinden biri olan “Okul” filminde üniversite sınavına hazırlanan liseli bir genç intihar etmekte ve daha sonra bu gencin ruhu arkadaşlarından intikam almak için okula geri dönmektedir. Film yaşananların gerçekleşmediğine yönelik bir sonla bitse de film süresince izleyici bu gerçeği bilmediği için korku ögesi işlevini yerine getirebilmektedir. “Gen” filminde ana karakterin hastaneye geldiği ilk gün bir intihar vakası gerçekleşmekte ve film, intihar vakası üzerinden derinleşmektedir. “Ümmü Sibyan: Zifir” filminde ise okul müdürü tarafından iğfal edilen bir genç kız intihar etmekte ve yıllar sonra bu genç kızın ruhu intikam almak için geri dönmektedir.

Bu çalışma sinemada intihar eyleminin egemen İslam inancı perspektifinde nasıl yeniden inşa edildiğini konu edinmektedir. Çalışmanın amacı; 2000 sonrası Türk korku sinemasının şekillenmesinde egemen İslam inancının etkisini ortaya çıkarmaktır. Çalışmanın diğer bir amacı ise ilk İslami korku filmi olan Dabbe (Hasan Karacadağ, 2006) filminde intihar eyleminin egemen din ideolojisi perspektifinde nasıl yeniden inşa edildiğini tartışmaktır. Çalışmada Türk sineması tarihinde bir kilometre taşı olarak kabul gören “Dabbe” filminin üretildiği yıl da dikkate alındığında, sinemada din olgusunun incelenmesi büyük önem arz etmektedir. Film, Türk sinema tarihinde ilk “İslami Türk korku filmi” olarak anılmaktadır. Bununla birlikte Dabbe serisinin önemli bir gişe başarısı elde ederek Türk korku türünde en çok filmi olan serilerden biri olduğu görülmektedir (Aytekin, 2016, s.30). Bu bilgiler ışığında “Dabbe” filminin, çalışmanın amacı doğrultusunda intihar ve din ilişkisini değerlendirebilmek açısından iyi bir örnek teşkil ettiğini söylemek mümkündür.

Örnekleme alınan film, çalışmanın amacı doğrultusunda yorumsamacı yöntem ile sosyolojik ve ideolojik yaklaşım perspektifinde çözümlenmektedir. Yorumsamacı yöntemde asıl amaç, eylemlerin arkasında yatan anlamı ortaya çıkarmaktır. Yöntem anlam kavramını merkeze almaktadır. Bu yöntemde anlamın çok katmanlı olduğu, yüzeysel olmadığı üzerinde durulmakta ve eylemlerin yorumlanmaya başka bir deyişle farklı perspektiflerde değerlendirilmeye açık olduğu savunulmaktadır (Kaya, 2019, s.272). İntihar çok katmanlı, birden çok sebebi içinde barındıran bir eylemdir. Bu nedenle intihar eyleminin ardında yatan anlamı ya da anlamları ortaya çıkarmak için “Dabbe” filminde yorumsamacı yöntem kullanılmaktadır. Yorumsamacı yöntemle incelenen filmde intiharın ardında yatan anlamın egemen din ideolojisi perspektifinde nasıl yeniden inşa edildiği açıklanmaya çalışılmaktadır.

İslam Dini ve İntihar

Toplumunu oluşturan en önemli kurumlardan biri olan din, inanç söylemleri sayesinde insanları bir arada tutarak yaşama bağlamaktadır. Din ve intihar olgusu: din psikolojisi ve din sosyolojisi olmak üzere iki alanda incelenmektedir. Modern toplumlarda bireyin dine bağlılığı perspektifinde yapılan birey bazlı çalışmalar din psikolojisi alanının, intihar oranları ve toplum ile din arasındaki ilişki ise din sosyolojisi alanının çalışma konusudur. Din ve intihar eylemi sosyologlar tarafından bütünleşme kuramı çerçevesinde tartışılmaktadır. Durkheim'ın bütünleşme kuramına göre din olgusu bireyin kendi bedenine zarar vermesini engellemektedir. Toplumunu oluşturan kurumlardan biri olan din, bireyin toplumun genelinde ahenkli ve uyumlu bir şekilde işlevlerini gerçekleştirmesinde etkin rol oynamaktadır. Yapılan araştırmalara göre toplumda din kurumu ne kadar güçlü olursa bireyin intihar etme olasılığı da o kadar azalmaktadır (Kalyoncu, 2011, s.70; Ağılkaya, 2010, s.177; Cırhinoğlu & Ok, 2010, s.1; Durkheim, 2013, s.158).

Bu çalışmada, araştırmanın sınırlılığı doğrultusunda İslam dininde intihar olgusuna odaklanılmaktadır. Gearing ve Alonzo "Religion and Suicide" adlı çalışmasında, İslam dininde intihar olgusuna yönelik sınırlı araştırmalar olduğunu belirtmektedir. Araştırmacılar sınırlı çalışmalardan yola çıkarak İslam dininde intihar davranışının diğer dinlere oranla daha düşük olduğunu aktarmaktadır. Bununla birlikte din olgusunun değişken olarak kabul edilmediği çalışmalar değerlendirildiğinde ise intihar eyleminin İslam ülkelerinde daha fazla gerçekleştiği sonucuna ulaşıldığı belirtilmektedir. Bu iki farklı sonuç bir tartışmayı ortaya çıkarmaktadır. Kimi araştırmacılara göre İslam toplumunda kaydedilen verilerin yapaylığı ya da yetersizliği söz konusu olduğu için intihar oranı azdır. Kimi araştırmacılar ise intihar eden bireylerin psikolojik problemlerinin olması nedeniyle dindarlık seviyeleri düştüğü için intihar ettiğini belirtmekte ve intihar oranlarının din olgusu perspektifinde değerlendirildiğinde etkisinin az olduğunu savunmaktadır (Gearing & Alonzo, 2009, s.336).

Türkiye'de intihar istatistikleri 1962 yılından itibaren "T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü" (DİE) tarafından kaydedilmektedir. Kurumun adı 2005 yılında "Türkiye İstatistik Kurumu" (TÜİK) olarak değişmektedir. 1974 yılından sonra "Adalet İstatistikleri" başlığı altında kayda geçen intihar olaylarına yönelik sayısal bilgiler ayrı bir başlık altında yayımlanmaktadır. Güçlü'ye göre Türkiye'de kırsal bölgelerde yaşayan halk, polise ve jandarmaya gerçekleşen her intihar olayını bildirmemektedir. Bu nedenle, bu bölgelerde gerçekleşen intihar eylemlerinin kayda alınan intihar olaylarından nicel olarak daha fazla olduğu düşünülmektedir (Alptekin & Duyan, 2014, s.37; Güçlü, 2001, s.9). Ayrıca araştırmacılar geçmiş döneme ait intihar istatistiklerine güç ulaşılması ve bilgilerin titizlikle, doğru tutulduğu konusunda şüpheli yaklaşımlarına yönelik uyarılarda da bulunmaktadır (Oktik, Öngören, & Sezer, 2006, s.389-390). Bununla birlikte TÜİK'in yayımladığı intihar istatistiklerinde² bireylerin intihar nedeni yalnızca tek bir kategori ile sınırlandırıldığı için intihar eyleminin farklı nedenlerle de bağlantılı olduğu, başka bir deyişle çok perspektifli bir yapıda olduğu gerçeğinin göz ardı edildiğini de söylemek mümkündür. Bu nedenle intihar nedenleri özelinde yapılacak çalışmaların bu durumu gözetmesi büyük önem arz etmektedir.

Ağılkaya, Türkiye'de intihar ve din ilişkisini konu edinen çalışmaların sınırlı olduğuna dikkat çekmektedir. İntihar konusuyla ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla "psikiyatrik hastalıklar, risk faktörleri, psiko-sosyal nedenler, çocuklar/ergenler ve kadınlar" özelinde yoğunlaştığını belirtmektedir. Araştırmacı, ilgili çalışmaların satır aralarında; intihar eyleminin din perspektifinden de incelenebilir

² Ölüm ve ölüm nedenleri istatistikleri, bkz. TÜİK <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2022-49679>

olduğuna, dindarlığın intihardan uzaklaştırıcı bir etmen olduğuna, dinin bazı durumlarda bireyi intihar düşüncesinden uzaklaştırdığına bazı durumlarda ise bireyin intihar etme riskini arttırdığına yönelik çeşitli bilgilere yer verildiğini aktarmaktadır. İntihar ve din ilişkisinin doğrudan incelendiği sınırlı sayıda olan araştırmalarda ise intihar eylemi ve inanç ile ahlak arasında ters yönlü bir ilişki olduğundan, ahiret inancının intihar eylemini değerlendirmede önemli bir etmen olduğundan, güçlü dini alt yapıların bireyleri intihar düşüncesinden uzak tuttuğundan ve Türkiye’de intihar oranlarının düşük olma nedeninde aile kurumunun ve dini inancın yadsınamaz bir etkisi olduğundan bahsedildiğini belirtmektedir (Ağlıkaya, 2010, s.177). Bu bilgiler doğrultusunda Türk toplumunun yapısını oluşturan temel öğelerden olan aile ve din kurumlarında meydana gelecek çözümlerin intihar istatistiklerinin artmasında birincil derecede etkili olabileceğini söylemek mümkündür.

İntihar, “Bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi” olarak tanımlanmaktadır (TDK).³ İntihar kelimesinin kökeni Arapça’dır. İntihar sözcüğü “boğazını keserek öldürmek, boğazlamak” anlamına gelen Nahr kelimesinden türetilmektedir (Hökelekli, t.y., s.351). Kur’an-ı Kerim’de intihar eyleminin yasaklı olduğuna dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. İslam kültüründe öldürmenin yasaklı olduğu belirtilen ayetlerde kendini öldürmek başka bir deyişle intihar da yasaklanmış bir eylem olarak kabul edilmektedir. Örneğin din alimleri, Necm suresinin 44. ayetinde yer alan “Öldüren de O’dur, yaşatan da!”⁴ sözünü insanların bir başkasının canını alma ya da kendi canına kıyma hakkı yoktur şeklinde yorumlamaktadır. Allah’ın verdiği canı yalnızca ve ancak Allah alabilmektedir (Sümer, 2015, s.157-158). Maide⁵ suresinin 32. ayetinde de bir cana kıymanın cezasının bütün insanlığı öldürmeyle eş tutulduğu ve bir canı kurtarmanın ise bütün insanlığı kurtarmaya eş değer olduğu belirtilmektedir. Ayette yer alan bu ifade ile her ne sebeple olursa olsun bireyin kendisini öldürmesi de cinayet işlemek olarak görülmektedir (Ulutaş, 2011, s.35).

Hız Muhammed de intihar etmenin yasaklı bir eylem olduğunu, bireyin kendisini öldürmesini Allah’ın verdiği cana kastetmek ve cinayet işlemekle eş değer olduğunu hadislerinde belirtmektedir. Hz. Muhammed uçurumdan atlama, zehir içme ya da öldürücü bir aletle kendisini öldürme gibi intihar yöntemlerini belirterek bu şekilde yaşamına son veren kimselerin ne sebeple olursa olsun sonsuza kadar cehennemde kalacağını belirtmektedir (Yücel, 2007, s.130; Ulutaş, 2011, s.35). İntihar eden bireyin cezasının İslam dininde belirtilen usullere uygun olarak kaldırılıp kaldırılmayacağına yönelik iki farklı görüş söz konusudur. Hz. Muhammed’in intiharın yasaklı bir eylem olduğu hususundaki keskin görüşü ve intihar edenin belirtilen usullere göre cezasının kaldırılmamasına yönelik yaklaşımı Hayber savaşı sırasında gerçekleşen bir olay üzerinden aktarılmaktadır. Ebu Hureyre, savaşta yaralanan bir Müslüman’ın çektiği acı nedeniyle elindeki kılıçla kendisini öldürdüğünü anlatmaktadır. Hz. Muhammed bu kimsenin savaşa bile İslam için ölmediğini, başka bir deyişle şehit olmadığını ve acısına dayanamayıp intihar ettiği için cehenneme gittiğini belirtmektedir (Yücel, 2007, s.130-131).

İslam dini bireylerin zorluklar karşısında sabretmelerini, yanlış davranış sergilediklerinde tövbe etmelerini ve sahip olduklarına şükretmeyi bilmelerini öğütlediğinden bireyler yaşama daha sıkı tutunmakta, zorluklar karşısında dirençli ve sabırlı olmaktadır. Kötü şartlar altında yaşamını sürdüren bireyin yaşamış oldukları bir sınav olduğu için birey tevekkül edip sabretmekte ve bu durum da onu intihar düşüncesinden uzaklaştırmaktadır (Sümer, 2015, s.161). Bu doğrultuda bireylerin intihar düşüncesinden uzak durmasının en merkezinde ahiret inancı olduğunu söylemek mümkündür. İslam dinine göre ölüm bir son değildir. Ölüm, sonsuz ve gerçek yaşamın başlangıcıdır. Birey bu dünyada

³ TDK, “İntihar”, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>

⁴ Necm Suresi, 44. ayet, bkz. Diyanet İşleri, <https://www.kuranvemeali.com/necm-suresi/44-ayeti-meali>

⁵ Maide Suresi, 32. ayet, bkz. Diyanet İşleri, <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/M%C3%A2ide-suresi/701/32-ayet-tefsiri>

yaptıklarıyla ahirette cezalandırılmakta ve/veya ödüllendirilmektedir. Sonsuz yaşamında cezalandırılmamak başka bir deyişle cehenneme gitmemek için de yasaklı olan eylemlerden biri olan intiharı düşünmemektedir.

2000 Sonrası Türk Korku Sinemasında Din Olgusu

1980 Askeri Darbesi'nden sonra din vazgeçilmez bir kurum olarak toplumda etkisini göstermeye başlamaktadır. 2000 sonrası yaşanan gelişmeler şüphesiz Türkiye tarihinde din olgusunun ve söyleminin en yoğun hissedildiği yıllardır. 2000'lerden sonra milliyetçi-muhafazakâr ideolojinin egemen olmasıyla tek başına iktidar olan AKP, ilk zamanlarda laik bir tablo çizerek söylemlerinde din ve siyaseti birbirinden ayrı tutsa da zamanla bu söyleminin tersi yönünde din temelli bir politika inşa etmektedir (Özel, 2017, s.887). 2000 sonrası Türkiye'de egemen olan muhafazakâr-milliyetçi ideoloji hem kitle iletişim aracı hem de bir sanat dalı olan sinemada yeniden inşa edildiği için yerli sinemada egemen din ideolojisinin ve İslam dinine yönelik motiflerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Türk sinemasında din ya da din söylemi kimi zaman düşünce olarak, kimi zaman korku filmlerinde olduğu gibi korkuyu daha gerçekçi kılan bir referans olarak, kimi zaman da Medeniyetler savaşında bir tarafın belirleyicisi konumunda inşa edilmektedir. Bu filmler genel olarak din olgusunu olumlu yönde ele alan ve dini, yaşamın olağan akışında inşa eden filmlerdir (Yıldırım, 2009, s.162).

2000'lerin başında ülkemizde din kurumu özelinde egemen ideolojiyi inşa eden Diyanet İşleri Başkanlığı, sinema ve din konulu birtakım çalışmalar gerçekleştirmektedir. 2004 yılında uluslararası alanda ikincisi düzenlenen "II. Dini Yayınlar Kongresi"nin konusu "Sesli ve Görüntülü Dini Yayıncılık"tır (Lüleci, 2009, s.139-141). Diyanet İşleri Başkanlığı'nın düzenlediği kongrenin sonuç bildirgesinde sesli ve görüntülü yayıncılıkta din olgusunun nasıl ele alınması gerektiğine yer verilmektedir. Kısaca değinmek gerekirse sonuç bildirgesinin ikinci maddesine göre: sesli ve görüntülü yayınlarda din olgusunun toplumu bütünleştiren, huzura kavuşturan ve aile yapısını koruyan yönleri ön plana çıkarılmalıdır. Bununla birlikte dinin yalnızca bireysel değil toplumsal ve evrensel olduğu da vurgulanmalıdır. Söylemin sesli ve görüntülü yayınlarda didaktik olmamasına, yaşamın akışı içinde gerçekleşiyormuş gibi doğal olmasına önem verilmelidir. İkinci maddede dini bilgilerin didaktik olmaktan çok hayatın içinden, olağan akışında verilmesine yönelik görüş sonuç bildirgesinin on birinci maddesinde de yeniden tekrar edilmektedir (Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü, 5-7 Kasım 2004, s.8-12). Yaşamın olağan akışında yer alan dini öğeleri 2000'li yıllarda vizyona giren pek çok filmde görmek mümkündür. "Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak" (Ahmet Uluçay, 2002), "Meleğin Düşüşü" (Semih Kaplanoğlu, 2005), "Beş Vakit" (Reha Erdem, 2006), "Orada" (Melik Saraçoğlu & Hakkı Kurtuluş, 2009), "Dedemin İnsanları" (Çağan Irmak, 2011) ve "İftarlık Gazoz" (Yüksel Aksu, 2016) filmleri din olgusunun hayatın içinde verildiği filmlere örnektir.

Sonuç bildirgesinin yedinci ve sekizinci maddelerinde din adamlarının, Hollywood filmlerinde olduğu gibi kültürlü, saygın ve uzlaştırıcı olarak inşa edilmesi gerektiğine değinilmektedir. 2000 sonrası Türk filmlerinde dindar karakter tipolojisi olumlu yönde değişim sergilemektedir (Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü, 5-7 Kasım 2004, s.10). "Dondurmam Gaymak" (Yüksel Aksu, 2006), "Ademin Trenleri" (Barış Pirhasan, 2007), "Orada" (Melik Saraçoğlu & Hakkı Kurtuluş, 2009) ve "İtirazım Var" (Onur Ünlü, 2014) filmlerini din adamlarının olumlu bir imaja sahip olduğu filmler olarak örneklendirmek mümkündür.

Son olarak sonuç bildirgesinin onuncu maddesinde sesli ve görüntülü yayıncılık alanında üretilen filmlerin estetik açıdan yüksek olması için üniversitelerin iletişim fakültelerinde TRT ve Diyanet İşleri

Başkanlığı'nın ortaklığında din konulu çalışmalara yer verilmesi, din konulu film senaryo yarışmalarının düzenlenmesi, kazanan projelerin filme çekilmesi için gerekli yapım desteğinin sağlanması, ulusal ve uluslararası din konulu film festivallerinin periyodik olarak düzenlenmesi hususunda görüşler belirtilmektedir (Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü, 5-7 Kasım 2004, s.11). Sonuç bildirgesine yönelik elde edilen bilgiler doğrultusunda Türk sinemasında egemen din ideolojisinin etkin bir rol oynaması için çeşitli adımlar atıldığı görölmektedir. TRT ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ortaklığında yürütölen senaryo yarışmaları, film festivalleri gibi etkinliklerin yanı sıra büyük yapımcıların da din konulu senaryolara destek vermesiyle 2000 sonrası Türk sinemasında egemen din söyleminin temel olarak ele alındığı filmler çekildiğini söylemek mümkündür.

2000 sonrasında milliyetçi-muhafazakâr ideolojinin egemen olmasıyla din kurumunun etkisi gün geçtikçe her alanda daha çok hissedilmektedir. Bu durumun 2000 sonrası Türk sinemasında korku türünün popüler olmasına olanak sağladığı görölmektedir. Din alanı düzleminde değerlendirildiğinde ölüm korkusu ve öte dünya, 2000 sonrası yerli korku filmlerinde işlenen ana temalardan biri olmaktadır (Pösteği, 2012, s.116). Özkaracalar, günümüzde Türk sinemasının güldürü ve dram janrından sonraki üçüncü popüler janrını korku olarak belirtmektedir. Ona göre 2004 yılından günümüze vizyona giren yerli korku filmlerinin ana gövdesini İslami motifli korku filmleri oluşturmaktadır. Özkaracalar, filmlerin genellikle dinsel motiflerden yararlanılarak oluşturulmasını birkaç farklı perspektifte değerlendirmektedir. İlk olarak korku filmlerinin 2000'li yıllarda bir janr olmasında en etkin rolün teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgisayar destekli özel efekt yapımı olduğunu belirtmektedir. Özellikle dinsel motifleri kullanan İslami korku filmlerinin 2004'ten sonra bir furya olmasının nedenlerinden diğeri ise milliyetçi-muhafazakâr ideolojinin temsilcisi AKP'nin iktidar olmasıdır. İslami korku filmlerinin nicel olarak daha fazla olmasının diğer bir nedeni ise Batı sinemasına ve popüler kültüre ait korku motiflerinin Türkiye'de bir karşılığı olmamasıdır. Türk sinemasında doğaüstü öğeler içeren bir korku filmi çekilmek istendiğinde doğal olarak inandırıcılığı sağlamak için Türk kültürüne ve inancına uygun olan motifler kullanılmaktadır. Özkaracalar, korku filmlerinin yeniden inşasında egemen inanç ideolojisinin nasıl bir hakimiyet sergilediğini vizyona giren İslami korku filmlerinin niceliğine bakarak ölçmektedir. 2015 yılında vizyona giren 19 Türk korku filminden 17'sinin dinsel ya da dini çağrıştıran filmler olduğunu belirtmektedir (Özkaracalar, 2016).

2004 yılından günümüze vizyona giren korku türündeki filmlerin sayısının her yıl katlanarak arttığı aşağıdaki tabloda görölmektedir:⁶

Filmlerin Vizyona Girdiği Yıllar	Türk Filmi Sayısı	Korku Film Sayısı
2005	29	-
2006	34	5
2007	43	5
2008	51	2
2009	70	2
2010	66	5
2011	75	5
2012	60	4
2013	88	4

⁶ Film sayıları <https://boxofficeturkiye.com/> sitesi üzerinden filmlerin vizyona girme tarihlerine göre belirtilmektedir.

2014	110	9
2015	136	19
2016	135	24
2017	144	16
2018	172	23
2019	143	30
2020	58	13
2021	75	21
2022	177	57

Tablo 1.: Yıllara Göre Vizyona Giren Türk Filmi ve Türk Korku Filmi Sayıları

Türk sineması adına 2005 yılı önemli bir yıl olarak kayda geçmektedir. 2004 yılında vizyona giren yerli filmlerin iki katı film 2005'te vizyona girmektedir. Türk filmleri bu yıl yüksek gişeler yaparak yeniden Türk seyircisini kazanmaktadır. 2005'te seyirciyle buluşan 29 yerli film 11.457.034 kişi tarafından izlenmektedir. Bu yıl en çok izlenen ilk 10 filmden 7'si yerli filmdir ve bu filmler sıralamada ilk 6'da yer almaktadır (Aytekin, 2016, s.42). Yukarıdaki tablo dikkate alındığında 2005 yılından sonraki her yıl mutlaka korku türünde bir film çekildiği görülmektedir. Hatta yıllar geçtikçe korku türünün daha sık tercih edilen bir tür olduğu ortaya çıkmaktadır.

Box Office sitesinde "Seyirci Rekortmeni Korku Filmleri" başlığı altında Türkiye'de en çok gişe yapan yerli ve yabancı 50 korku filmi listelenmektedir. 50 filmlik listenin 18 filmi yerli, 32 filmi ise yabancı filmlerden oluşmaktadır. Bu listeye göre yerli filmlerin ortalama olarak vizyonda daha az kalmasına rağmen yabancı filmlerle yarışacak düzeyde bir gişe yaptığını söylemek mümkündür. Listede yer alan yerli filmlerin gişe başarısına göre sıralaması aşağıdaki tabloda belirtilmektedir:⁷

1. Dabbe 5: Zehr-i Cin (Hasan Karacadağ, 2014)	11. Dabbe 3: Bir Cin Vakası (Hasan Karacadağ, 2015)
2. Siccin 5 (Alper Mestçi, 2018)	12. Üç Harfliler: Beddua (Alper Mestçi, 2018)
3. Büyü (Orhan Oğuz, 2004)	13. Siccin (Alper Mestçi, 2014)
4. Dabbe (Hasan Karacadağ, 2006)	14. Semum (Hasan Karacadağ, 2008)
5. Dabbe 6 (Hasan Karacadağ, 2015),	15. Musallat (Alper Mestçi, 2007)
6. Musallat 2: Lanet (Alper Mestçi, 2011)	16. Siccin 2 (Alper Mestçi, 2015)
7. Siccin 4 (Alper Mestçi, 2017)	17. Siccin 3: Cürmü Aşk (Alper Mestçi, 2016)
8. Siccin 6 (Alper Mestçi, 2019)	18. Dabbe 2 (Hasan Karacadağ, 2009)
9. Dabbe 4: Cin Çarpması (Hasan Karacadağ, 2013)	
10. el-CİN (Hasan Karacadağ, 2013)	

Tablo 2.: En Çok Gişe Yapan 50 Filmlik Listede Yer Alan Türk Korku Filmleri

Yukarıdaki tabloda belirtilen yerli korku filmlerinin tamamında İslam dinine yönelik motifler görmek mümkündür. "Büyü" (Orhan Oğuz, 2004) filmi haricinde diğer filmlerin yönetmenleri Alper Mestçi ve Hasan Karacadağ'dır. Bununla birlikte yerli korku filmlerinden "Siccin" ve "Dabbe" serisinin tüm filmleri de en çok izlenen ilk 50 film arasında yer almaktadır. "Dabbe" serisinin ilk İslami Türk korku

⁷ Box Office Seyirci Rekortmeni Korku Filmleri, Box Office <https://boxofficeturkiye.com/tum-zamanlar/turler/korku-filmleri>

filmli olması, cin temalı korku filmleri üretmesi ve yakalanan gişe başarısının da yerli korku filmlerinde cin temasını ele almasında önemli bir etken olduğunu söylemek mümkündür (Aktaran: Aytekin, 2016, s.30). “Dabbe” filmi Türk korku janrının başlangıcı olarak kabul görmektedir. Altı filmde oluşan “Dabbe” serisi kendisinden sonra çekilen diğer filmler için ilham kaynağı niteliğindedir (Özpay, 2019, s.562).

İntihar Eyleminin İslam Dini Perspektifinde İnşası: Dabbe Filmi

Akdaş, sinemada intihar eyleminin egemen ideoloji perspektifinde nasıl yeniden inşa edildiğini tartıştığı “Türk Sinemasında İntihar” konulu çalışmasında 1980-2015 dönemi arasında intihar sahnelerinin inşa edildiği 47 film tespit etmektedir. Bu filmlerde karakterlerin gerçekleştirdikleri intihar eylemlerini toplumsal roller, toplumsal kurumlar ve toplumsal travmalar kategorileri çerçevesinde tartışmaktadır. Araştırmacı, karakterlerin intiharına etki eden toplumsal kurumları: aile, din, eğitim, sağlık ve idari kurumlar olarak belirlemekte ve karakterlerin intiharlarının bu kurumlarda yaşanan çözölme yahut baskılar nedeniyle gerçekleştiğini aktarmaktadır (Akdaş, 2022b, s.595-596). Bu çalışmada ise Dabbe filminde karakterlerin intihar eylemlerinin İslam dini perspektifinde nasıl yeniden inşa edildiği tartışılmaktadır.

“Dabbe” filmi, Kur’an-ı Kerim’deki A’râf Suresinin 27.8 ayetinden bir kesitle başlamaktadır. Ekranda siyah arka plan üzerine beyaz belirsiz bir yazıyla “Onlar sizi, sizin onları göremediğiniz yerden görürler” cümlesi yer almaktadır. Ayetin tamamı incelendiğinde ‘Onlar’dan kasıt olarak şeytan ve yandaşlarından bahsedildiğini belirtmek mümkündür. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, “Dabbe” filminde bu dünyaya ait olmayan varlıklar tarafından gözetlendiğimiz ve takip edildiğimiz sonucuna ulaşılmaktadır. Tekinsizlik, korku filmlerinin temel öğelerinden biridir. “Dabbe” filminde de İslami söylemler aracılığıyla tekinsiz bir atmosfer oluşturulmaya çalışılmaktadır.

“Dabbe” filminde kutsal metinden yola çıkılarak metafizik öğelere yer verilmekte ve böylece egemen olan inanç hegemonyası söylemleri kullanılarak ‘Kiyamet alametleri’ tasviri görsel işitsel alanda yeniden inşa edilmektedir. Uyku, filmde metafizik bir boyuta geçiş olarak ele alınmaktadır. Filmin başında duyulan “Rüyadasın Tarık, uyan!” üst sesi emredici ve tok bir tondadır. Bir sonraki sahnede yerde yatmakta olan Tarık, doğrularak “uyan” diye bağırırken; ayakta duran Tarık ise onu izlemektedir. En’am suresinin 60. ayetinde uyku ve uyanıklık halinin yaratıcı tarafından verildiğinden ve uykunun ölüm, uyanıklığın ise yaşam olduğundan bahsedilmektedir. Bu bağlamda Tarık’a uyanması için seslenen varlığı -sinemasal anlamda da yaratıcı konumunda olarak yorumlanan üst sesi- Allah olarak aktarmak mümkündür. En’am suresini yorumlayan din bilginleri uykudayken ruhun ve bedeninin ne durumda olduğu konusunda farklı görüşler bildirmiştir. Bu görüşlerden biri ruhun uykudayken bedenden ayrıldığına yöneliktir. Bu bilgiden yola çıkarak yerde uzanmakta olanın Tarık’ın bedeni, ayakta duranın ise Tarık’ın ruhu olduğunu belirtmek mümkündür. Ruh ve bedeninin ayrılığı uyku halindeyken ruhun bedenden çıkarak başka bir aleme geçtiğini göstermek amacıyla kullanılmıştır. Tarık’ın fiziki aleme dönebilmek için uyanması gerektiğine dair telkinle, Tarık’ın ruhu bedenine yeniden çağrılmaktadır.

İnsanoğlu hemen hemen her gece uyuduğunda çeşitli rüyalar görmektedir. Bazı rüyalar gelecekte haber verirken bazıları ise geçmiş yaşama yönelik bilinçaltının etkisinde gerçekleşen rüyalar olabilmektedir. Rüya olgusu filmde egemen inanç söylemi olarak gelecekte haber verme -gayb- bağlamında ve geçmiş olayları aktarırken kullanılmaktadır (Eren, 1995, s.99). İslam dininde gayb olarak değerlendirilen Hande’nin görmüş olduğu rüya, Tarık’ın gerçekte nasıl intihar ettiğini gösterir niteliktedir. Hande

⁸ A’râf Suresi, 27. ayet bkz. Diyanet İşleri (Yeni) <http://www.kuranmeali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=7&ayet=27>

rüyasında sanki o günü yeniden yaşıyor gibidir. Hande'nin rüyasında Tarık, dolabın içinden aldığı bıçağı bez parçasına sararak evin üst katına çıkar. "Rüyadasın artık, uyan" diye kendisine telkinde bulunur. Bıçağı boynuna doğru götürür. Uyan artık, uyan sözlerini tekrar ederek bıçağı boğazına saplar. Filmin başında Tarık'ın yerde yattığı sahne yeniden gösterilir. Tarık'ın ruhu duvarın içinden geçerek odaya girer ve yukarıda bahsedilen beden ve ruh ayrılığının uyku ve uyanıklık üzerinden değil de yaşam ve ölüm üzerinden tamamlandığı ortaya çıkar. Tarık'ın uyan çığlıklarıyla Hande de rüyasından uyanır. Filmin ilk sahnesinin bu sahnede tekrarlanması, Hande'nin görmüş olduğu rüyanın daha sonra gerçekleşmiş olacağını da düşündürmektedir çünkü Hande Tarık'tan haber alamadığı için endişelenmiş, arkadaşlarına ondan haber olup olmadığını sormuş, merak edip Tarık'ın evine kadar gitmiştir. Gelecekte haber veren rüyalardan bir diğerini de Cem görmüştür. Rüyasında bilgisayarın başındayken izlediği videoda gördüğü görüntüleri uyanırken birebir yaşayan Cem'in, rüyasında "damarlarım çatlıyor" diyerek kendisini arayanın da daha sonradan yine kendisi olduğu anlaşılmıştır.

Filmde rüyalar gerçekleri açıklamak için kullanıldığından gelecekte olacakları göstermektedir. Bununla birlikte filmde geçmişte yaşanan olaylar da rüyada gösterilerek karakterlerin geçmiş hayatına dair bilgiler edinilmesine olanak sağlamıştır. Bu bağlamda rüyaların geçmişte yaşanan gerçeklerle gelecekte yaşanan gerçekleri göstermek için film metninde bir inşa aracı olarak kullanıldığını belirtmek mümkündür. Rüyaların geçmişe dair gerçekleri açıkladığı duruma örnek olarak Komiser Süleyman'ın rüyaları verilebilir. Süleyman, eşi Sultan'ın intihar ettiğine dair geçmiş gerçekliği rüyasında görür. Sultan'ın intiharının arkasındaki gerçek eşinin kendisini aldatma olayıdır ve Sultan'ın banyoda bileklerini keserek intihar ettiği geçmiş gerçeklik de rüya aracılığıyla inşa edilir.

Gerçek ve rüya arasında kurulan bu ilişki, bilirkişi olarak televizyonda bir programa katılan psikiyatrist Ahmet Taşlı tarafından film metninde yer alan "İnternette olan bu olayların, intiharların, cinayetlerin hiçbirinin bilimsel açıklaması yapılamıyor. Bu sanki gerçekle rüyanın yer değiştirmesi gibi bir şey..." söylemi gerçekleşen intihar olaylarının bilimin karşısında yer alan inanç olgusuyla açıklanabilecek bir durum olduğuna işaret etmektedir. Film metninde bu söylemi bir din adamı yerine bilim insanının yapmış olmasını, bilimin çaresizliği ve dinin bilime karşı olan üstünlüğü şeklinde yorumlamak mümkündür. Filmde intihar sahnelerinin inşasında karakterin gerçekte/uyanırken değil de rüyadayken/uyurken bir intiharın gerçekleşmesi ve bu intihar görüntülerinin sinematografik olarak görselleştirilmesi, rüyanın gerçekle yer değiştirdiğini yahut rüyanın gerçekleşecek olanın habercisi olduğunu göstermektedir.

Cem'in izlemiş olduğu videonun sonunda "gerçeği ters yüz etmeye hazır mısınız?" diye bir yazı belirir. "Gerçeği ters yüz etme" film metninde bir yansıma yaratarak görünenin tersini gösteren cisim olan ayna imgesi gerçekleştirilmektedir. Ayna imgesi film metninde: "Okumak aynanın içine bakmaktır; aynanın arkasındaki 'sırrı' bilenler öteki tarafa geçerler, harflerin sırrından haberdar olmayanlar ise bu dünya içinde kendi yüzlerinin yavanlığından başka bir şey bulamazlar" şeklinde nitelendirilmektedir (Pamuk, 2015, s.359). Monitöre yansıyan "Gerçeği ters yüz etmeye hazır mısınız" yazısını okuyan Cem'e, aynanın içine bakarak arkasındaki sırrı bilmek isteyip istemediği sorulur. Bu sırrı, arkadaşı Tarık'ın intiharının nedeni olarak yorumlamak mümkündür. Film metninde yazı bir gerilim unsuru olarak kullanılmaktadır. Seyirciye yansıyan ekrana ya da beyaz perdeye bakarak bu gerçekliği ters yüz etmek isteyip istemediği sorulur. *Dabbe*'nin ne olduğunu internetten araştıran Hande'nin monitöre bakarak okuduklarını, onun karşı açısından başka bir deyişle aynanın arkasından okuyan izleyici, yazılanlarla birlikte aynanın ardındaki sırrı ters yüz etmeye hazırdır.

388@0 film metninde çözülemeyen bir sırdır. Bu sır, gerçeğin ters yüz edilebileceği ayna imgesiyle gün yüzüne çıkmaktadır. İnternet üzerinden araştırma yapan Hande, amcasıyla konuştuğundan sonra dudağında çıkan uçuğa makyaj aynasıyla bakar ve arkasında asılı olan film afişindeki yazıların ters olduğunu görür. Monitörün başına geçerek 388@0 yazısını ekrana alır, monitörün karşısına aynayı koyar ve 388@0 yazısının tersten okunduğunda Dabbe olduğunu görür. Bir sır olarak çözülemeyen ve intiharla bağlantısı olan 388@0 sırrı çözülür. Bu noktada gerçek artık ters yüz edilmiştir. Bir sır olan intihar salgını nedeni film metninde 388@0 yazısıyla şifrelenmiş ve gerçeğin ters yüz edildiği ayna imgesiyle bu şifre Dabbe olarak çözülmüştür. Böylece intihar salgını inanç hegemonyası söylemi üzerinden tartışılan bir boyuta taşınmıştır. Gerçeğin ters yüz edilmesinden sonra egemen inanç söyleminin intihar salgınına açık bir şekilde kıyamet alameti olarak inşa ettiğini monitöre yansıyan şu cümlelerle örneklemek mümkündür: “Maskeler düşünce, kalpler taşa dönüşünce, gölgeler uyanınca, gerçekler ters yüz olunca, cinler dünyaya akın edip Deccal’e secde edince, Mehdi gözyaşı döküp Deccal’e meydan okuyunca emin olun ki kıyamet savaşı çok yakındır.”

İntihar eylemlerinin yakın zamanda gerçekleşecek kıyametin alametlerinden biri olduğu olay yerinde bulunan televizyon kamerasının ekranından ve olay yerinden kesitler sunularak gösterilir. Bu anlatım tarzı gerçeğin ve tersinin bir aradığı olarak yorumlanabilir. Olay yerinde ortaya çıkan esrarengiz bir adam, Neml suresi 82. ayeti ezbere söyleyerek, intihar eylemlerine yönelik cevabı kutsal kitapta aramak gerektiğini belirtir. Bu cümleleri sıradan insanlardan ayrılıp sarı olay yeri bandının arkasına geçerek söylemesi -her ne kadar polisler müdahale etse de sözünü tamamlayabilmiş olması- emniyetin de egemen din söylemi üzerinden şekillendiğinin göstergesidir.

Esrarengiz adam (Ziya): “İşte Kuran işte ayet gözleriniz kör, kulaklarınız sağır, kalbiniz taş mı oldu? Bu insanları öldüren Dabbe’dir. Dabbe’tül Arz’dır. O harekete geçti, örümcek ağı gibi yayılıyor. Dabbe cinleri kullanıyor. Dabbe cinleri kullanıyor...” diyerek topluluğu uyarmaktadır. İslam Dini’nde kıyametin geleceğini haber veren ve insanları din konusunda uyaran varlık Dabbe’dir. Esrarengiz adamın sıradan insanlardan ayrılarak sarı bandın diğer tarafında insanlığa uyarıda bulunması onu ayrıcalıklı -sıradan olmayan- bir konumda değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda esrarengiz adamı Dabbe olarak tanımlamak mümkündür.

Dabbe, debelenmek, ağır aksak yürümek anlamında kullanılan Debbe kelimesinden türemiştir. İsim olarak “hayvan, canlı” anlamında kullanılmaktadır (Yahya, 2001, s.99). Dabbe’nin kim ya da ne olduğu konusunda pek çok din adamının farklı görüşleri bulunmaktadır. Bu nedenle tanımdan yola çıkarak insanın da bir hayvan olduğu göz önünde bulundurulduğunda, esrarengiz adamın jest ve mimiklerinin tuhaflığı, yürüyüşünün ağır aksak olması fiziksel anlamda verilen tarife de uymaktadır. Film metninde dabbe sadece bu esrarengiz adam değildir. Belirtildiği üzere dabbe her yere örümcek ağı gibi yayılmaktadır.

Yahya, Dabbe’nin özelliklerini topraktan oluşan, her türlü milletin dilini konuşabilen, belli bir mesajı iletebilen, hareket halinde olan canlı bir varlık olarak belirtmektedir. Dabbe’nin genellikle hayvan olduğu düşünülse de “debelenme” ile sürekli devinim halinde olan tren, otomobil gibi otomatik araçlar için de din adamları tarafından Dabbe nitelendirilmesi yapılmaktadır. Yahya’ya göre Dabbe, teknolojinin gelişmesiyle birlikte icat edilen televizyondur. Televizyon dünyanın her yerinden insana erişerek her toplumun dilinden konuşarak bir mesajı iletebilmektedir. Aynı zamanda televizyonu oluşturan tüm mamuller topraktan üretildiği için tanımlamaya uymaktadır (Yahya, 2001, s.104-105). Bu bağlamda, film metninde esrarengiz adamın mesajını kamerayla kaydeden teknoloji ile mesajı iletecek olan televizyonun da Dabbe olduğunu belirtmek mümkün görünmektedir. Dijital kameralar

teknolojik birer araç olduğu için film metninde *Dabbe* olarak nitelendirilmektedir. Hande'nin dijital kamerası, Cem'in mailine gelen video ve fotoğraf bu duruma birer örnektir.

Kutsal kitapta *Dabbe*, kötü bir haber olan kıyametin geleceği mesajını dünyaya iletir. Elde edilen bu bilgiler ışığında film metninde telefon, televizyon, kamera, bilgisayar gibi varlık amacı mesaj iletmek olan iletişim araçlarının her biri *Dabbe* olarak tanımlanabilir. Bir salgın olarak başlayan intihar eylemlerinin interneti kullanan bireylerin başına geldiği yönünde inşa edilen gerçeklikte, salgının başladığı yerin Amerika olduğu bir televizyon haberinde belirtilmektedir. İntihar salgınının egemen dini inancı Müslüman bir ülkeden ziyade farklı dini inanca sahip olan Amerika'da başlaması egemen İslam inancının inşa etmiş olduğu bir söylemdir. Bu söyleme göre kötülük her zaman öteki olandan gelmektedir. Kötü haberin yayıldığı merkez olarak Amerika'nın belirtilmesinin nedenini teknoloji ve iletişim araçlarının yaygın kullanılmasına da bağlamak mümkündür. Bu araçlar ne kadar çok kullanılırsa *Dabbe* de bir örümcek ağı gibi her yere o kadar hızlı yayılmaktadır.

İnternet teknolojisi dünyayı birbirlerine ağlar yoluyla bağladığından film metninde egemen inanç söylemi doğrultusunda *Dabbe* için kullanılan örümcek ağı benzetmesini internet için de kullanmak mümkündür. Castells'in "Enformasyon Çağı" toplumu film metninde Amerika olarak inşa edilmektedir. Amerika, teknolojinin geliştirdiği ve yayıldığı bir yerdir. Enformasyon çağında toplumu meydana getiren ağlar merkeziz ve birbirine bağlantılı düğümler dizisiyle oluşturulmaktadır. Ağlar, küreselleşmeye ve kapitalist ekonomiye uygunluk gösterebilecek esnekliğe sahiptir (Castells, 2008, s.622-623). Bu bağlamda küreselleşmenin en yoğun görüldüğü ve kapitalizmin tüm dünyaya yayılmasına neden olan Amerika'dan uzanan örümcek ağının dünyayı kaplaması, film metninde *Dabbe* olarak nitelendirilebilir. Bu örümcek ağını oluşturan internette yer alan 388@0 şifresi dünyada gerçekleşen tüm intiharların ortak noktası olarak değerlendirildiğinde, egemen inancın inşa ettiği teknolojinin kötülüğü yayması söylemi film metninde yinelenerek yeniden inşa edilmektedir. Amerika'nın bile intihar salgını konusunda çaresiz olduğunu katıldığı televizyon programında belirten psikiyatrist Taşlı, intihar salgınında müntehirlerin arasındaki tek ortak noktanın internet olduğunu belirtmektedir. Film metninde internet, insanlara zarar vererek onların intihar etmelerine neden olduğu için kötülüğün yayılmasından sorumludur. Taşlı'nın "İnternet üzerinden iletişim artık din, dil, ırk, sınır ve pasaport meselesini ortadan kaldırıyor" görüşü internetin film metninde *Dabbe* olarak inşa edildiğinin bir diğer kanıtı niteliğindedir.

Telefonun, filmde kötü haberi vermek amaçlı kullanılan teknolojik bir araç olarak inşa edildiğine dair olaylar dizisini şöyle belirtmek mümkündür: Tarık ve Cem'in intihar haberinin Komiser Süleyman'a ilk olarak telefon aracılığıyla bildirilmesi, Tarık'ın internet geçmişinde 388@0 şifresinin bulunduğu dair haberin Komiser'e telefon aracılığıyla verilmesi, Cem'in kendi ölümünü ve "Damarlarım çatlıyor" yakarışını ilk olarak telefonda duyması, Tarık'ın Cem'i arayarak çıkar beni buradan diye yalvarması sonucunda Cem'in ölüme yaklaşması, Süleyman'ın banyodayken telefonun çalması ve açtığında intihar eden eşinin şarkı mırıldandığını duyduktan sonra cin tarafından saldırıya uğrayıp ölmesi, Hande'nin Sema'yı İstanbul'a gidip gitmediğini öğrenmek için aradığında Sema'nın ve taksi şoförünün ölmüş olması, Haluk'un, Tarık'ın öldükten sonra mail attığı fotoğraftaki tünelin bulunduğunu Süleyman'a haber verdikten sonra tünele telefonun ışığına güvenerek girip ölmesi, öldükten sonra Süleyman'ın kılığına giren cinin telefonda kısa mesaj atarak Hande'ye tünele gelmesi için adres vermesi ve Hande'nin tünelde ölmesi gibi olaylar dizisi film metninde egemen din inancı perspektifinde teknolojinin kötülük yaydığına dair söylemi yeniden inşa etmektedir.

Filmin ilk sahnesinde gelen çığlık sesleriyle birlikte telefonun çalması korkunç, kötü bir haberin geleceği mesajını taşımaktadır. Görüntünün parazitlenmesi ve jump cut tekniği de tekinsiz bir atmosfer yaratılmasına olanak sağlamaktadır. Sema, Tarık'ı aramış fakat ona ulaşamamıştır. Dört gündür kendisinden haber alınmayan Tarık'ın hayatındaki değişimleri arkadaşlarının gözlemleriyle şöyle özetlemek mümkündür: Tarık son zamanlarda garip cümleler kurarak tuhaf davranmaya başlamıştır. Sema'ya olan hislerini açtığı ve reddedildiği için içine kapanmıştır. İnsanlardan uzak bir yere yazlığa taşınmış ve internette çok vakit geçirmeye başlamıştır. Arkadaşlarının Tarık hakkında yapmış olduğu bu çıkarımlar egemen ideolojinin intihar eden bireyler için inşa ettiği söylemlere benzer niteliktedir. Film metninde Tarık insanlardan uzaklaşan, yalnızlaşan ve reddedildiği için erkeklik gururu incinen bir karakterdir. Bununla birlikte Tarık'ın tuhaf davranması ve garip cümleler kurması akıl sağlığının yerinde olmadığı yönünde bir çıkarım yapılmasına olanak sağlamaktadır. Oysa Tarık'ın intihar etme nedeni yalnızlaşması, psikolojisinin bozulması ve internette çok fazla vakit geçirmesi değildir. Filmde egemen din söylemi kıyametin yaklaştığına dair uyarılardan biri olan kötülüklerin artması inancını en büyük günahlardan biri sayılan intihar üzerinden yeniden inşa etmeye çalışmaktadır. Bu nedenle Tarık'ın intiharının edilgen bir intihar olduğunu aktarmak mümkündür. Tarık, film metninde kötülük yayan teknolojik araçlardan etkilenerek egemen din inancı tarafından intihar ettirilmiştir.

Tarık'a ve intiharına ait bilgiler emniyet memuru Haluk tarafından şu cümlelerle aktarılmaktadır:

“Tarık Poyraz 23 yaşımda. Dün 16:40'ta yalnız yaşadığı evinde büyük bir mutfak bıçağıyla intihar etmiş gibi görünüyör Amirim. Ön otopsi bulgularında herhangi bir darp izine veya şiddet belirtisine rastlanmadı. Bıçaktaki parmak izi sadece kendisine ait. Zaten çocuk çevresinde son derece normal olarak bilinen ve sevilen biriymiş. İnternet üzerinden bir takım borsa işlemleriyle para kazanıyormuş. Son zamanlarda biraz içine kapanmış. Odasındaki dağınlık da psikolojik problemleri olduğunu gösteriyor. Zaten olay esnasında evde onu ziyarete giden Hande Çerkes isimli bir arkadaşı da varmış. Sonuç olarak kızım söylediği de otopsi raporunun belirttiği de aynı. İntihar ama nedeni meçhul tabii ki.”

İntihar eden karakterin adı, soyadı, yaşı, intihar yöntemi, intihar ettiği zaman dilimi, çevresiyle olan ilişkisi, psikolojik durumu, yakınının söylemleri ve ön otopsi raporu hakkında Haluk'un vermiş olduğu bilgiler, Tarık'ın intiharına dair basılı fotoğrafların da gösterilmesiyle birlikte bir gazetenin üçüncü sayfasından alıntılanmış gibi inşa edilmiştir. Benzer söylem Cem'in intihar ettiği yerde, olay yerinde yapılan konuşmalarda da geçmektedir:

“23 yaşımda Cem Terzioğlu daha önce intihar eden Tarık'ın en samimi arkadaşlarındanmış. Tabii ki öteki iki kızla da tanışıyorlar. En son dün öğlen gibi görüşmüşler. Nasıl öldüğü tam anlaşılmasa da cinayet havası pek yok. Adli tıptan biz gelene kadar cesedi kaldırmayın dediler. Kızlar yine hiçbir şey bilmediklerini söylediler.”

Gazetelerin intihar haberi yazmak için önceleri emniyetten bilgi alması durumu göz önünde bulundurulduğunda, dilin benzerlik göstermesi olağandır. Gazeteler filmde elektronik bir cihaz olmadığı için kötülüklerden korunmak amacıyla kullanılmaktadır. İntihar eden Tarık'ın evinde bilgisayarın olduğu odanın duvarları gazete kağıtları ve izole bantlarla kaplıdır. Film metninde karakterin gazete kağıtlarını izole bantlarla duvarlara yapıştırması egemen inanç söylemi bağlamında elektronik olmayan iletişim aracına yapılan bir güzellemedir. Kur'an-ı Kerim'in ilk ayetinin oku olması nedeniyle basılı olan gazeteler, kötülük yaymaktan uzak olmakla birlikte gelecek olan kötülüğü de engellemektedir. Tarık'ın gazeteleri izole bantla yapıştırdığı bir sahnede “Amerikan Şapka Talabani Bundan İyisini Yapamazdı” başlıklı haber dikkat çekmektedir. Bu haberde Amerika'ya yakın duran politikacı eleştirilerek ötekileştirilmiş ve dinin de yozlaştığına dair bir mesaj verilmiştir.

Kitle iletişim araçlarından bir diğeri olan televizyon ise gazetenin aksine *Dabbe* olarak nitelendirilmektedir. Hande evinde televizyon haberlerini izlerken dünyayı etkileyen bir intihar salgını olduğuna dair haber, film metninde ilk defa verilmektedir.

“Önceleri New York’un arka sokaklarında başlayan birkaç intihar haberi, Amerika’da pek ciddiye alınmamıştı. Hatta basın bile bu olayı birkaç küçük haberle geçiştirmişti. Fakat aniden bir virüs gibi ülkenin dört bir yanına yayılınca daha doğrusu bu vakalar binli rakamlara ulaşınca hükümet alarma geçti. Halkın bir kısmı gayet sakin bir şekilde hayatına devam ederken bir kısmı da inanılmaz bir panik içinde. Hatta bazılarına göre bu olay Amerika’nın 11 Eylül vakasından sonra yaşadığı en büyük kaos. Özellikle üniversiteli gençlerinin yaşadığı... süper güç Amerika’nın elleri kolları bağlı. Politikacılar ve din adamları halkı telkin etme çabasında ama Amerika’yı saran bu korku ne savaş ne de terör korkusu gibi...”

İntihar haberinin verildiği sırada televizyonun görüntüsünde oluşan parazit, ses değişimi ya da gürültü, haberi sunan spikerin görüntüsünün bozulması gibi durumlar tehlikenin çok yakında olduğunun ve *Dabbe*’nin yayılmaya başladığının habercisidir. Teknolojik iletişim araçlarının, internetin en çok gençler tarafından kullanılması nedeniyle intihar salgınında en büyük oran gençlere aittir. Haber, egemen din inancı söylemiyle yeniden inşa edilmiştir. “Özellikle üniversiteli gençlerinin yaşadığı...” cümlesinin devamında garip ses ve görüntünün oluşması bu gençlerin tehlikede olduğunu vurgulamaktadır çünkü üniversite gençleri geleneksel olana bağlı olmadığı gibi yeni olana tutkunluk göstermektedir. Televizyon aracılığıyla, Amerika’da yaşanan olayların Türkçe olarak ifade edilmesi dil farklılığını, zaman ve mekân ayrılığını ortadan kaldırdığı için *Dabbe* olarak nitelendirilmektedir. 11 Eylül olaylarından daha sarsıcı olduğu belirtilen intihar salgını, Amerika’daki islamofobinin de kırıldığına dair bir alt anlam barındırarak, egemen İslam inancının korku yayan bir inanç olmadığının altını çizmektedir.

Cem’in ölü bulunduğu yerde: olay yeri ekipleri, çevreden insanlar ve televizyon haberi yapmak için gelen muhabirler vardır. Muhabir, olay yerinde ölüme ilgili haber sunarken birden sözü esrarengiz bir adam (Ziya) tarafından kesilir. Ziya’nın kıyametin geleceğini haber vermesi ve bu bilginin televizyon kameraları tarafından çekilmesi egemen din inancının kitle iletişim araçları yoluyla yeniden inşa edildiğinin göstergesidir. Bununla birlikte daha önce de bahsedildiği üzere televizyon programına konuk olan psikiyatrist Ahmet Taşlı’nın bilimden ziyade metafizik durumlarla intihar olayını açıklamaya çalışmasıyla da bilimin ikinci plana atıldığı ve teknolojinin zararlı olduğuna dair egemen din inancını güçlendiren söylemlerin televizyon programı aracılığıyla inşa edildiği görülmektedir.

Özetlemek gerekirse: Egemen İslam inancı söyleminin kıyamet alametlerini yeniden inşa ettiği film metninde, internetin de dahil olduğu iletişim araçları intiharlardan/kötülükten haberdar etme amaçlı kullanıldığı için işlevleri açısından kıyamet alametlerini insandan insana ya da geniş toplumlara yaymakta olan *Dabbe* olarak tanımlanabilir. Film metninde bu iletişim araçları birbirine ağlar yoluyla bağlı olarak dünyayı küresel bir köy haline getirmekte ve kıyametin yaklaşmakta olduğunu haber vermektedir. Bununla birlikte film metninin içinde de egemen din söyleminin kitle iletişim araçlarında nasıl yeniden inşa edildiği televizyon programları aracılığıyla gösterilmektedir.

Film metninde sadece Tarık ve Süleyman’ın eşi Sultan’ın intihar ettiği görülmektedir. Tarık’ın intiharından sonra Cem’in cansız bedeni terk edilmiş bir evde bulunmaktadır. Haluk ve Süleyman’ın arasında geçen diyalogda Cem’in büyük ihtimalle intihar ettiği konuşulmaktadır fakat filmde Cem’in metafizik olaylar nedeniyle öldüğü görülmektedir. Bu durum aslında Cem’in film metninde egemen ideoloji perspektifinde intihar edecek bir karakter olarak inşa edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde Süleyman, Haluk, Hande, Ali, Sema ve Ziya’nın ölümü de metafizik bir şekilde gerçekleşmekte, kişi kendisine zarar vermemektedir. Bu nedenle kendisine zarar vermeyen karakterler

intihar kategorisinde değerlendirilecekse -ki filmde intihar salgınından bahsedilmektedir- intiharın edilgen bir eylem olarak egemen inanç söylemi tarafından inşa edildiğini belirtmek mümkündür. Zira, filmin sonlarına doğru yapılan açıklamada cinlerin insanları öldürdüğüne dair kıyamet alameti temelli bir söylem inşa edilmektedir. Filmin başında verilen A'raf suresinin 27. ayetinde 'Onlar' olarak bahsedilen Deccal'in tarafında olan cinlerdir.

"Dabbe" filminde Tarık ve Sultan dışında hiçbir karakter görünür bir şekilde kendi bedenine zarar vermemektedir. Film metinlerinde karakterin intihar etmesi için egemen ideoloji bağlamında bir şekilde travmatik sayılabilecek bir olay yaşanması gerekliliğine dair inşanın "Dabbe" filmi için de uygulandığını aktarmak mümkündür. Tarık, tanıdığı çevreden uzaklaşarak kırsal bir bölgede yazlık almış ve yeni bir hayata başlamıştır. Tanıdığı insanların olduğu bir yaşamdan daha az nüfus yoğunluğu olan ve tanımadığı bir çevrede yaşamaya başladığı için yalnızlaşmaya başlamıştır. Tarık'ın bu kararı almasında temel etkenin sevdiği kadın olan Sema'nın hislerine karşılık vermemesi olduğuna dair yorum, Cem tarafından yapılmaktadır. Tarık hem duygusal olarak yalnızken almış olduğu kararlar hem de tanımadığı bir yerde yaşamaya başladığı için sosyolojik bağlamda da yalnızlaşmıştır. Bu nedenle eve kapanan Tarık için sosyalleşme ya da başka bir deyişle dünyaya açılma yolu internet olmuştur. Tarık'ın, Sema tarafından reddedilmesi öncelikli olarak toplumsal roller bağlamında değerlendirildiğinde toplumun erkeği sürekli başarılı olması gerektiğine dair bir konuma sürüklenmesi, başarısızlığa uğrayan erkeğin iktidarı kaybetmiş olduğu düşüncesiyle şiddeti kendisine yöneltmesi sonucunda intihar ettiğine dair bir söylem oluşturmaktadır. Tarık'ın sevdiklerinden ve tanıdığı çevreden uzağa taşınmasında yani sosyal anlamda da yalnızlaşmasında erkeğin toplumsal rollerini gerçekleştirirken başarısız olması esas neden gibi görölmektedir.

Tarık'ın intihar nedenlerinin sıralanmasıyla film metninde egemen ideolojinin perspektifinde intihar olgusu yeniden inşa edilmektedir. Yalnızlık, onun intihar etmesinde egemen ideolojinin inşa ettiği etkin olan bir nedenden ziyade bir sonuçtur. Film metninde intihar salgınından bahsedilmeseydi eğer Tarık'ın intihar etme nedeninin toplumsal rolünü gerçekleştirememiş olması, taşınmış olduğu yere ayak uyduramadığı için yalnızlaşması olarak sosyo-psikolojik perspektifle yorumlamak mümkün olacaktı fakat egemen inanç söyleminin yeniden inşa ettiği gerçeklik bağlamında Tarık'ın intihar etme nedeni internette çok fazla vakit geçirmiş olmasıdır. Bu bağlamda egemen inanç söyleminin interneti insan hayatına zarar verebilecek, onu yalnızlaştıracak ve psikolojisini bozabilecek bir araç olarak inşa ettiğini söyleyebilmek mümkündür.

Tarık'ın intihar sahnesi film metninde üç defa gösterilmektedir. Egemen din inancının intihar sahnesini birden fazla göstererek şiddet ögelerini belirgin bir şekilde tekrar tekrar kullanması dinin korku temelli bir söylem inşa ettiğinin göstergesidir. Tarık'ın ilk intihar ettiği sahnede sadece intiharından sonrası gösterilirken, Hande'nin rüyasıyla Tarık'ın intiharının nasıl gerçekleştiğine dair her adım ayrıntılı bir şekilde inşa edilmektedir. Hande'nin komiser Süleyman'a verdiği ifadede bir anımsama olarak Tarık'ın intiharıyla ilgili kısa bir görüntü ekranda belirir. Bir diğer tekrar ise Süleyman'ın, Tarık'ın evine gitmesiyle gerçekleşir. Komiser Tarık'ın üst katta intihar ettiği odaya girerek olay yerini inceler ve kâğıda sarılı olan aynayı açarak aynanın arkasındaki sırrı görmeye hazır olduğunun sinyalini verir. Aynadan baktığında görmüş olduğu siyah gölge, Dabbe'nin yayıldığıyla ilgili bir mesaj taşınması açısından intihar nedeninin kıyametin yaklaştığı için gerçekleştiğine dair egemen din inancı çerçevesinde inşa edildiği söylenebilir. Tarık'ın intiharından sonra eve uğrayan diğer bir isim de Cem'dir. Tarık, Cem'i arayarak çıkar beni buradan diye yakarır, Cem onun evine gider ve üst katta Tarık'ın kılığına girmiş olan cinin saldırısına uğrar. Cin'in elinde Tarık'ın intihar ettiği bıçak bulunmaktadır. Cin o bıçakla Cem'i öldürmeye çalışır. Cem'in var olmayan birinden kaçmaya çalıştığı görülür. Bu durumda Tarık'tan sonra

yaşanacak intihar olaylarının edilgen olduğunu ve insanlara cinlerin zarar verdiğini belirtmek mümkün görünmektedir. Bu olayla birlikte Tarık'ın intihar eylemini aslında bedenini kontrol etmeye çalışan cinden kurtulmak amacıyla gerçekleştirdiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

“Dabbe” filminde kendisine zarar vererek intihar eden bir diğer karakter ise Sultan'dır. Sultan'ın intihar etme nedeni eşi Süleyman'ın onu aldatmasıdır. Film metninde Süleyman'ın eşini aldatmasının, -günah işleminin- karşılığı olarak egemen din inancı Süleyman'ı bu durumu unutamaması, sürekli yaşaması ve vicdan azabı çekmesi için intihar vakalarıyla ilgilenir bir pozisyonda konumlandırarak cezalandırmaktadır. Süleyman, eşinin hayali ve kabuslarıyla sürekli olarak boğuştuğu yoğun günler yaşar. Tarık'ın intiharının ayrıntılarıyla gösterildiği Hande'nin rüyasında olduğu gibi Sultan'ın intihara gidiş süreci ve tercih ettiği intihar yöntemi film metninde rüyalar yoluyla inşa edilmektedir. Sultan eşinin kendisini aldattığı için toplumsal rol ve aile kurumunun dağılması bağlamında intihar etmiş olsa da egemen inanç intihar eylemlerini yasakladığından Sultan, bir yaratık/cin olarak film metninde tasvir edilir. Süleyman, gerçek mi yoksa hayal mi olduğunu bilmediği kabuslarında Sultan'ı görmektedir. Sultan aldattığı için onu suçlamaktadır. Egemen inanç söylemi perspektifinde, Sultan intihar ettiği için yaratık gibi gösterilmekten Süleyman ise bu tarz rüyalar görerek ve intihar vakalarıyla uğraşarak cezalandırılmaktadır.

Süleyman'ın rüyasında Sultan'ın intihar nedeniyle birlikte intihar ettikten sonrası gösterilmektedir. Sultan, Süleyman'ı takip eder, kendisini aldattığını öğrenir. Eşi tarafından sevildiğini düşünen Sultan, bir insanın hem âşık olup hem de nasıl aldatılabileceğini sorgular ve “işte beni boğan bu” der. Daha sonra Süleyman, Sultan'ın cesedini banyoda küvetin içinde bulur. Bileklerini keserek intihar eden Sultan'ın parmağındaki yüzüğün düşmüş olması da aldatmanın sembolik bir temsili olarak görülebilir. Sultan'ın küvetin içinde kanlı sudaki görüntüsü filmde birden fazla sahnede kullanılmaktadır. Süleyman'ın, Hande ile Tarık'ın intiharı hakkında ilk konuştuğu zaman bu sahnelerden biri inşa edilmektedir. Süleyman konuyla alakasız olarak intihar eden insanların neden denize atlamayı tercih ettiklerini Hande'ye sormaktadır. Bu soru sinematografik bağlamda küvette boğulan bir kadın görüntüsüyle birlikte inşa edilmektedir. Bu anlamda bağımsız gibi görünen soru aslında Süleyman'ın küvette intihar eden eşinin eylemini anlamlandırma çabasıdır. Sultan'ın “hem sevip hem aldatmak işte beni boğan bu!” cümlesini söylediği rüya gerçekliğinde de küvetin içinde boğulma sahnesi ikinci defa tekrarlanmaktadır. Şiddet unsurlarının birden fazla tekrarlanması, korku filminde gerilimi arttırdığı gibi egemen inanç söylemini de film metninde yeniden inşa ederek daha etkili olmasını sağlamaktadır.

“Dabbe” filminde egemen din inancının yeniden inşa edilmesine ve söylemin etkili olmasına yönelik olarak karakterler arasında da intihar olgusu üzerine diyaloglar geçmektedir. İslam inancına göre yaratıcının verdiği canı kişinin kendisinin alması büyük günahlardandır, intihar eden kişi cinayet işlemiş sayılmaktadır ve bu nedenle de cehenneme gitmektedir. Komiser Süleyman ve yardımcısı arasında geçen diyalogda da bu görüşe benzer nitelikte inanç temelli bir söylem yeniden inşa edilmektedir. Süleyman'ın, “intihar eden kişi aynı zamanda cinayet işlemiş midir?” Sorusuna Haluk, intihara teşebbüs eden kişi o zaman cinayete teşebbüsten yargılanırdı cevabını verir. Buna karşılık Süleyman, cinayet masası olarak neden biz ilgileniyoruz diyerek durumu sorgular. Cevap basittir, çünkü egemen inanç intiharın bir cinayet eylemi olduğu söylemini film metninde yeniden inşa etmektedir.

Cem, Hande ve Sema, Tarık'ın intiharından sonra ilk defa bir araya geldiklerinde onun intihar nedeni üzerine konuşur. Cem, Tarık'ın ölümü yüzünden kendilerini suçlamamaları gerektiğini, intihar eylemini yıllarca içine attığı acılar nedeniyle gerçekleştirdiğini ve sanıldığının aksine Tarık'ı yeteri kadar tanımadıklarını ifade eder. Cem'in bu söylemiyle intihar eden Tarık ötekileştirilmektedir. Tıpkı egemen

ideolojinin inşa ettiği gibi intiharın bir sürecin sonucu olduğu karakterin kendi düşünceyiymiş gibi aktarılmaktadır. Cem'in devam eden konuşmasında Tarık'ın internette fazla vakit geçirdiği için yalnızlaştığına, bu nedenle onu uyardığına dair egemen olanın söylemi, yeniden Cem'in söylemi üzerinden inşa edilerek teknolojinin tehlikeli ve zarar vermesinin olağan olduğu yinelenmiştir.

Tarık'ın intiharını araştıran Komiser, onun internette türeyen yeni tarikatlar ve dinlerle ilgisi olduğuna dair bir varsayımda bulunmakta ve bu durumu araştırmaktadır. Komiser'in bu varsayımı egemen inanç perspektifinde inşa edilmektedir. 90'larda ortaya çıkan Satanizm ile ilgili haberler ve 2000'lerin başlarında da devam eden bir takım gizli tarikatların varlığı, egemen İslam inancının sorgulandığı yıllar olmuştur. Bu bağlamda film metninde İslam inancı dışında bağlı bulunulan tarikatların ve dinlerin insanlar için zararlı olduğuna dair bir söylemin inşa edildiğini belirtmek mümkündür. Komiser'in Hande'yle olan bir başka diyalogunda da Hande'nin "Cinlerde de teknoloji varsa interneti ele geçirmiş olamazlar mı?" sorusunu sağma bulan Süleyman, intiharların cinlerle ilişkili olmaktan ziyade kendisine "Dabbe" diyen bir topluluk tarafından gerçekleştirildiğine inandığını aktarması egemen ideoloji perspektifinde ele alındığında, Deccal'in ve ona tapacakların oluşturmuş olduğu topluluklara gönderme yaptığını aktarmak mümkündür. Hüner, Deccal'i dine düşman ve zalim olarak nitelendirmektedir (2006, s.178). Bu bağlamda egemen din inancı kendisi dışındaki dinleri ötekileştirmekte ve bu dinlerin zarar verdiğine dair söylemi yeniden inşa etmektedir.

Ziya, kendisini görmeye ve Dabbe'yle ilgili sorular sormaya gelen Hande ve Süleyman'a, Dabbe'yle ilgili hiçbir şey söylememesi gerektiğini ve söylediği için cin olan karışıyla kendisine zarar verileceğini belirtir. Dabbe'nin cinleri kullanarak insanları öldürüyor olması: Ziya'nın, Hande'nin, Süleyman'ın, Haluk'un, Sema'nın ve Cem'in ölümünün intihar olmadığını açık bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada egemen din söyleminin insanlığın en büyük korkusu olan ölüm korkusu ve dünyanın sonunun geldiğine dair inanca gönderme yapması, film metninde inanç söylemini güçlendirerek yeniden inşa ettiğinin göstergesidir.

Ziya'nın deyimiyle artık görünmenin yolunu bulan cinler, film metninde de görünür olarak sözde intiharların aslında gerçekleşmediğini kanıtlamaktadır. Ziya, Süleyman ve Hande'nin karışısında cinler tarafından öldürülür. Sema'nın İstanbul'a gitmek için çıktığı yolda cinler tarafından öldürüldüğu görülür. Sultan'ın kılığına giren cin, Süleyman'ı Sultan'ın intihar ettiği küvette boğarak öldürür. Süleyman öldükten sonra onun kılığına giren cin de Hande'ye tünelin adresini kısa mesaj atarak oraya gelmesini söyler. Hande tünelde gittiğinde kendisinin ve diğer arkadaşlarının cin haliyle karışılaşır. Hande orada cinler tarafından öldürülür. Film boyunca Tarık, Sultan ve Cem'in kılığına giren cinler, korku ögesi olarak inşa edilir. Bununla birlikte cinlerin gerçekte var olduğuna dair egemen inanç söylemi de yeniden inşa edilir. Bu bağlamda egemen din söyleminin korku yaratarak ve şiddet unsurları kullanarak film metninde kendi gücünü yeniden inşa etmeye çalıştığı şeklinde bir yorumda bulunmak mümkündür.

Son sahne, Tarık'ın intiharından sonra bulunan son fotoğrafının olduğu tünelde geçmektedir. Tünelde ölen karakterlerin kılığına giren cinler, siyah birer karartı halindedir. İlk ölen, daha doğrusu intihar eden Tarık ise Hz. İsa gibi çarımıha gerilmiş şekilde durmaktadır. Bu görüntüyle birlikte ezan sesi duyulmakta ve "Deccal" sesi tünelde yankılanmaktadır. Bu sahne ile Güneş'in batıdan doğduğunu ve kıyamet alametlerinden olan Deccal'in dünyaya geldiği inşa edilmektedir. Bu bağlamda intihar salgını sürecinde kendisine zarar veren, intihar eden karakter olarak inşa edilen Tarık'ın, egemen inanç söylemi doğrultusunda sahte Mesih olarak belirtilmesi film metninde intihar eyleminin en büyük günahlardan biri olarak inşa edildiğinin kanıtı niteliğindedir.

Sonuç

2000'lerden sonra milliyetçi-muhafazakâr kesimin iktidar olmasıyla birlikte egemen ideolojinin inşasında din kurumunun etkili olduğu görülmektedir. Bu durum 2000'ler sonrası Türk sinemasının şekillenmesinde de önemli rol oynamaktadır. 2000 sonrası Türk sinemasında korku janrı en popüler janrlardan biri olarak nitelendirilmektedir. Korku janrının popüler olmasında egemen İslam inancının etkisinin büyük olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü korku sineması, daha çok İslami motiflerle inşa edilmekte ve bu İslami motifler her yeni korku filminde yeniden yinelenmektedir. Korku sinemasında İslami motiflerin sıklıkla kullanılması ve ölüm korkusunun filmlerin ana ögesi olması sinemada egemen din inancının ölüm korkusu üzerinden temellendiğinin göstergelerinden biridir.

Dabbe, kıyamet alametlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte dünyanın sonunun geldiğini konu edinen ilk İslami Türk korku filmidir. Filmin söylemi; Kuran'dan alınan ayetler aracılığıyla, ülkede egemen olan İslam inancı çerçevesinde ve inanç hegemonyasının söylemlerine paralel düzlemde inşa edilmiştir. Film metninde kıyamet alametlerinden biri olan Dabbe'nin harekete geçmesiyle birlikte Amerika'da gerçekleşen ve tüm dünyaya örümcek ağı gibi yayılan intihar salgınından bahsedilmiştir. İslam dininde Dabbe'nin ne/kim olduğuna yönelik kesin bir tanımlamanın olmamasının film metninde göz önünde bulundurulduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Dabbe'nin ne/kim olduğuna ilişkin farklı din alimlerinin görüşlerinin filmde Dabbe'nin inşası hususunda etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dabbe imgesi filmde göstergesel olarak mesaj ileten Ziya, televizyon ve internet ağı gibi teknolojik aletler olarak inşa edilmiştir. Bu doğrultuda intihar salgınının teknolojinin merkezi olan Amerika'da başlamasıyla kötülüğün ve tehlikenin ancak Müslüman olmayan ülkelerden yayılabileceğine işaret edilmiştir. Film metninde teknolojinin kötülük yayması görüşüyle birlikte bilimin intihar salgını konusundaki çaresizliğine de dikkat çekilmiştir. Psikiyatrist Ahmet Taşlı, çeşitli televizyon programlarına katılarak bilimin çözemediği intihar salgınının metafizik koşullarla açıklanabileceğini söylemesiyle bilimin ölüm/intihar hususundaki çaresizliği vurgulanmış ve dinin bilimden daha üstün olduğunun altı çizilmiştir. Nitekim bilim insanlarının ulaşamadığı bilgiye din adamı olan Ziya ulaşabilmiş ve kıyametin yaklaştığını Cem'in intihar haberinin yapılması esnasında aniden kameraların karşısına çıkarak televizyonda açıklamıştır.

Dabbe filminde internet de televizyon gibi kötülüğü yaymış ve bireylerin intihar salgınına yakalanmasına neden olmuştur. Buna karşın film metninde intihar salgınından korunmanın en etkin yollarından birinin gazeteler olduğu tespit edilmiştir. Tarık'ın bilgisayarının olduğu duvarı gazete kağıtlarıyla kaplamasını egemen inanç ideolojisi bağlamında elektronik olmayan haberleşme aracına yapılan güzelleme olarak değerlendirmek mümkündür. Zira Kur'an-ı Kerim'de de ilk ayetin oku olarak başlaması ve Ziya'nın, Dabbe'nin ne olduğunu açıklarken Kur'an-ı Kerim'in okunması gerektiğini işaret etmesiyle yazılı olanın yüceltildiği ve kötülüğe karşı koruyucu olan gerçek bilginin yazılı olarak Kur'an-ı Kerim'de yer aldığı vurgulanmıştır.

Egemen inanç söyleminin yeniden inşa edildiği "Dabbe" filminde cinlerden, kıyamet alametlerinden, rüyalardan, Kur'an-ı Kerim'de geçen ayetlerden, teknolojinin/ yeninin getirdiği belirsizlikten/ tekinsizlikten, şiddetten yararlanılmasıyla ve karakterlerin istemsizce kendisine zarar verip, intihar etmesiyle izleyicinin en temel korkusu olan ölüm korkusuna temas edilmiştir. Film metninde ilk olarak Tarık karakteri intihar etmiştir. Arkadaşları, Tarık'ın intiharını önce sevdiği kadından karşılık bulamama, toplumdan uzaklaşma ve internette çok vakit geçirdiği için yalnızlaşma gibi nedenlerle egemen ideoloji perspektifinde yorumlamıştır. Daha sonra ise durumun görüldüğü gibi bir gerçekliğe sahip olmadığı, cinlerin insanların bedenine girerek ölümlerine neden olduğu ve bu duruma intihar

salgını denildiği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Dabbe filminde Tarık'tan sonra gerçekleşen karakterlerin intiharlarının edilgen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü intihar salgını olarak adlandırılan durum aslında cinlerin insanları öldürmesiyle gerçekleşmiştir. Film metninde intihar salgını olarak belirtilmesine rağmen karakterlerin intihar etmesine ancak başka bir doğüstü gücün neden olabileceğine dair inşayla İslam inancında intiharın yasaklı ve gerçekleştirilmemesi gereken bir eylem olduğunun dolaylı olarak altı çizilmiştir. Filmde yalnızca Tarık ve Sultan'ın intihar eylemleri görüntülenmiştir. Diğer karakterleri ise doğüstü varlıkların öldürdüğü inşa edilmiştir. Tarık'ın intiharında cinler etkili olmuştur. Bedenini ele geçiren cinler nedeniyle bedenini kontrol etmekte zorlanan Tarık, kendisini bıçaklayarak intihar etmiştir. Sultan ise eşi Süleyman tarafından aldatıldığı için intihar etmiştir. Egemen inanç, intihar eylemini yasakladığı için film metninde Sultan öldükten sonra yaratık/cin olarak tasvir edilmiştir. Filmde intihar salgınına yakalanan diğer karakterlerin bedenlerine giren cinler onları kontrol altına alarak zarar vermiş böylece karakterler yaşamını yitirmiştir. Bu bağlamda filmde Tarık dışında intihar salgınından etkilenen ve intihar ettiği inşa edilen diğer karakterlerin intiharlarının edilgen olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu çalışma, 2000 sonrası Türk korku sinemasının egemen inanç ideolojisi perspektifinde İslami motiflerle inşa edilmesi ve insanlığın en temel korkusu olan ölüm korkusunun da intihar olgusu özelinde tartışılması bağlamında önem arz etmektedir. Sonuç olarak incelenen Dabbe filminde; tüm dünyaya örümcek ağı gibi yayılan intihar salgınının kıyamet alametlerinden biri olarak inşa edildiği, intiharların ancak dünyadaki yaşamın sonuna yaklaşıldığında salgın haline dönüşebileceği, karakterlerin bedenleri cinler tarafından kontrol edildiğinden Tarık'tan sonraki intiharların edilgen olduğu, ölüm korkusunun inşa edilirken kıyamet alameti gibi tüm insanlığın ölümünü tehdit eden egemen inanç ideolojisinden yararlandığı, kötülüğün ve insanlığın sonunun İslam dünyası dışından tüm dünyaya yayılacağı, kıyamet öncesi dünya tasvirinde İslam dininde korku motifi olarak inşa edilen cinler, dabbe, deccal gibi doğüstü varlıkların kullanıldığı, inandırıcılığı arttırmak için Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerden faydalandığı ve din alimlerinin çeşitli görüşlerine yer verildiği saptanmıştır.

Kaynakça

- A'râf Suresi 27. ayet Diyanet İşleri
<http://www.kuranmeali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=7&ayet=27> Erişim Tarihi: 19 04 2023.
- Abisel, N. (1995). *Popüler türler ve sinema*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Ağilkaya, Z. (2010). İntihar ve din: intihar girişiminde bulunanlar üzerine empirik bir araştırma. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 38, 173-202. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpeglclefindmkaj/https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/162764.Erişim Tarihi: 10 06 2023.
- Akdaş, C. (2022a). *Türk Sinemasında Ölüm*. İstanbul: Urzeni Yayınevi.
- Akdaş C. (2022b). *Türk Sinemasında İntihar*. İstanbul: Urzeni Yayınevi.
- Alak suresi Diyanet İşleri <https://kuran.diyamet.gov.tr/tefsir/Alak-suresi/6107/1-5-ayet-tefsiri> Erişim Tarihi: 19 04 2023.
- Aytekin, M. (2016). Türk korku sinemasından mesaj var: yerel korkulardan evrensel Hasan Karacadağ korkusu. Y. D. Birincioğlu ve G. Parlayandemir (Ed.), *Tür(k) sinemasında auteursler (21-78)* içinde. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Box Office, <https://boxofficeturkiye.com/> Erişim Tarihi: 12 07 2023.
- Box Office, Seyirci Rekortmeni Korku Filmleri, Box Office <https://boxofficeturkiye.com/tum-zamanlar/turler/korku-filmleri> Erişim Tarihi: 12 07 2023.

- Castells, M. (2008). *Enformasyon çağı: ekonomi toplum ve kültür cilt: 1* (2. baskı). (Çev. E. Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cirhinlioglu, F. G. & Ok, Ü. (2010). İnanç ya da dünya görüşü biçimleri ile intihara yönelik tutum, depresyon ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34 (1), 1-8.
http://cujos.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/4342/59353 Erişim Tarihi: 29 05 2023.
- Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü, (5-7 Kasım 2004). II. Dini Yayınlar Kongresi Sonuç Bildirgesi. <https://docplayer.biz.tr/388157-Yayin-kongreleri-sonuc-bildirgeleri-i-v.html> Erişim Tarihi: 29 05 2023.
- Durkheim, E. (2013). *İntihar* (Çev. Z. İlkelen). İstanbul: Pozitif Yayınları.
- En'am Suresi, 60. ayet, Diyanet İşleri <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/En%C3%A2m-suresi/849/60-ayet-tefsiri> Erişim Tarihi: 19 04 2023.
- Eren, Ş. (1995). *Kur'an'da gayb bilgisi*. İzmir: Işık Yayınları.
- Gearing, R. E., & Alonzo, D. (2009). Religion and suicide. *Journal of Religion and Health*, 48, 332-341. <https://www.jstor.org/stable/40344481> Erişim Tarihi: 02 05 2023.
- Hökelekli, H. (t.y.). "İslam Ansiklopedisi", <https://islamansiklopedisi.org.tr/intihar>.
- Hüner, Ş. (2006). *Kuran'da ve İncil'de Dabbetü'l Arz ve Mesih İsa*. İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Kalyoncu, H. (2011). *Ölümsüzlük ihtiyacı: intihar, ötenazi ve reenkarnasyon*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kaya, F. (2019). Yorumsamacı Yaklaşımda Anlama Kavramının Önemi ve Pozitivizm Eleştirisi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 272-280.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/diclesosbed/issue/61629/920422> Erişim Tarihi: 16 03 2023.
- Lüleci, Y. (2009). *Türk sineması ve din*. İstanbul: Es Yayınları.
- Maide Suresi, 32. ayet, bkz. Diyanet İşleri, <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/M%C3%A2ide-suresi/701/32-ayet-tefsiri> Erişim Tarihi: 19 04 2023.
- Minois, G. (2008). *İntiharın tarihi: istemli ölüm karşısında batı toplumu* (Çev. N. Acar). Ankara: Dost Kitabevi.
- Necm Suresi, 44. ayet, Diyanet İşleri, <https://www.kuranvemeali.com/necm-suresi/44-ayeti-meali> Erişim Tarihi: 19 04 2023.
- Neml Suresi - 82. ayet, Diyanet İşleri <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Neml-suresi/3241/82-ayet-tefsiri> Erişim Tarihi: 19 04 2023.
- Oktik, N., Öngören, B., & Sezer, S. (2006). Türkiye'deki intiharların sosyolojik analizi:1980-2005. *Türkiye'de Güncel Toplumsal Sorunlar V. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildirileri* içinde (s.38-402). https://www.academia.edu/32534040/T%C3%BCrkiyedeki_%C4%B0ntiharlar%C4%B1n_Sosyolojik_Analizi_1980_2005 Erişim Tarihi: 13 04 2023.
- Oskay, Ü. (2014). *Çağdaş fantazy: popüler kültür açısından bilimkurgu ve korku sineması*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Özel, C. (2017). Ne benimsin ne kara toprağın: Türk ulusal kimliği içerisinde dinin konumunun makro dönüşümler ekseninde bir analizi. *Journal of International Social Research*, 10 (53), 875-890. https://www.researchgate.net/publication/321985846_NE_BENIMSIN_NE_KARA_TOPRAG_IN_TURK_ULUSAL_KIMLIGI_ICERISINDE_DININ_KONUMUNUN_MAKRO_DONUSUM_LER_EKSENINDE_BIR_ANALIZI Erişim Tarihi: 13 04 2023.
- Özkaracalar, K. (2016). İslami korku filmlerinin ideolojik/siyasi topoğrafyası. İleri Haber. <https://www.ilerihaber.org/yazar/islami-korku-filmlerinin-ideolojiksiyasi-topografyasi-50243.html>

- Özpay, O. (2019). Türk korku sinemasına panoramik bir bakış ve ideolojik izdüşümleri. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (AKİL), 32, 551-567.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/akil/issue/51740/619243> Erişim Tarihi: 10 06 2023.
- Pamuk, O. (2015). *Kara Kitap* (3. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pösteği, N. (2012). *1990 sonrası Türk sineması*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Sümer, N. (2015). *Dinlerde intihar şehitlik ve ötenazi*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- TDK, "İntihar", (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 27 04 2023.
- TÜİK "Ölüm ve ölüm nedenleri istatistikleri", (Çevrimiçi) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2022-49679> Erişim Tarihi: 12 05 2023.
- Ulutaş, N. (2011). *İntihar ve roman*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yahya, H. (2001). *Ahir zaman ve Dabbetü'l-Arz*. İstanbul: Araştırma Yayıncılık.
- Yıldırım, E. T. (2009). İslamcı Türk sinemasında varoluşu çizgiler. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 5(4), 161-174.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/19018/200675> Erişim Tarihi: 16 06 2023.
- Yücel, M (2007). *Edebiyatta ölüm ve intihar* (3. Baskı). İstanbul: Agora Kitaplığı.